

УДК 355.23: 355.4(477)

А. В. ЧУДИК,
*викладач кафедри особистої безпеки Національної академії Державної
прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький*

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ І ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ

У статті проаналізовано особливості оперативно-службової діяльності органів охорони державного кордону і підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу.

Ключові слова: *підготовка, застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу, офіцери-прикордонники.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Необхідність підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу принципово має важливе значення для підвищення ефективності виконання ними завдань оперативно-службової діяльності. На актуальності вирішення цього питання наголошується у нормативно-правових актах, які визначають стратегічні цілі розвитку країни та ДПСУ, зокрема в законах України “Про Державну прикордонну службу України”, “Про державний кордон України”, “Про оперативно-службову діяльність”, “Про виключну (морську) економічну

зону України”, а також в Концепції розвитку ДПСУ до 2015 року). У документах зазначається, що офіцерів-прикордонників повинна відрізняти не лише висока компетентність у галузі охорони державного кордону, сформованість професійно необхідних умінь та навичок, але й уміння застосовувати спеціальні засоби та заходи фізичного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. До останнього часу проблему підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу у процесі оперативно-службової діяльності вчені розглядали, як правило, лише в аспекті розвитку фізичних якостей, збільшення фізичної працездатності та покращення рівня фізичної підготовленості. Це роботи з проблем теорії та методики фізичного виховання і спорту (В. Бальсевич, В. Видрін, В. Запорожанов, Л. Матвеев, Ю. Ніколаєв, М. Пономарьов, В. Столяров та ін.), з питань організації фізичної підготовки військовослужбовців та представників правоохоронних органів до виконання завдань професійної діяльності (М. Бака, В. Корж, В. Барков, В. Балишев, Ю. Бородін, С. Глазунов, Г. Сухорада та ін.), удосконалення спеціальної фізичної підготовки правоохоронців (Є. Заярін, О. Івлєв, А. Лушак, Г. Яворська та ін.), з проблем розвитку змістовних і методичних основ рукопашного бою (С. Антоненко, С. Ашкіназі, В. Горбатов, О. Іванов, В. Марищук, О. Циганок, М. Фролов та ін.).

На значення фізичної готовності як складової професійної підготовки офіцерів-прикордонників звертали увагу такі дослідники, як В. Балашов, Д. Іщенко, В. Райко та ін. Безпосередньо питання фізичної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників досліджували В. Антонєць, М. Горбачов, С. Жембровський, І. Маріонда, А. Неділько, Ю. Юрчук та ін. Зазначені дослідники поглибили розуміння сутності фізичної підготовки для ефективного виконання офіцерами-прикордонниками завдань професійної діяльності, проте безпосередньо не розглядали проблему їх підготовки до застосування засобів і заходів фізичного впливу у процесі оперативно-службової діяльності.

Метою статті є розгляд особливостей оперативно-службової діяльності органів охорони державного кордону і підготовки майбутніх офі-

церів-прикордонників до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для дослідження проблеми формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу важливе значення має урахування особливостей їх оперативно-службової діяльності з урахуванням призначення та функцій ДПСУ. Так, наприклад, у ст. 2 Закону України “Про Державну прикордонну службу України” зазначено, що одним із завдань діяльності прикордонної служби є “участь у боротьбі з організованою злочинністю і протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів” [6].

Серед обов’язків Державної прикордонної служби України у ст. 19 вказано на такі:

припинення будь-яких спроб незаконної зміни проходження лінії державного кордону України;

припинення у взаємодії з відповідними правоохоронними органами збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України;

організація запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, їх виявлення, припинення, проведення дізнання, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення згідно із законами;

охорона, конвоювання та утримання затриманих осіб і плавзасобів до моменту їх передачі органам прикордонної охорони або іншим уповноваженим органам суміжної держави, іншим правоохоронним органам України або суду;

виконання відповідно до законодавства системи особливих заходів щодо захисту військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України від зазіхань на життя, здоров’я, честь, майно у зв’язку з їх службовою діяльністю, а також їхніх близьких родичів;

участь у межах своєї компетенції у взаємодії з органами Служби безпеки України, органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними

органами у боротьбі з тероризмом і виконанні інших покладених на них завдань [6].

Голова Адміністрації ДПСУ М. Литвин зазначає, що оперативна діяльність органів (підрозділів) охорони державного кордону завжди була важливою складовою системи охорони державного кордону, комплексу заходів з протидії протиправній діяльності, особливо транскордонній злочинності. Оперативна діяльність – це узагальнене поняття, що характеризує діяльність усіх підрозділів правоохоронних органів та спеціальних служб України, уповноважених на її здійснення Законом України “Про оперативно-розшукову діяльність” [3, с. 278].

У ст. 5 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” визначено, що оперативно-розшукову діяльність здійснюють оперативні підрозділи Державної прикордонної служби України – розвідувальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону (агентурної розвідки, оперативно-технічної, власної безпеки), оперативно-розшукові підрозділи відповідного спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону та його територіальних органів, підрозділи з охорони державного кордону органів охорони державного кордону та Морської охорони [7].

Далі у ст. 8 також визначено, що оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності за наявності передбачених Законом підстав надається право: проводити операції із захоплення злочинців, припинення злочинів, розвідувально-підкривної діяльності спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб. При цьому у пункті 19 зазначено, що вони мають право застосовувати засоби фізичного впливу та спеціальні засоби [7].

Важливість оперативної складової діяльності органів охорони державного кордону полягає в тому, що низку транскордонних злочинів, наприклад, торгівлю людьми, трафік важких наркотиків, контрабанду зброї, вибухових та інших небезпечних речовин, культурних цінностей, економічну контрабанду переважно можна виявити, розкрити та припинити саме завдяки оперативній діяльності [3, с. 302].

У ст. 9. Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” зазначено, що оперативно-розшукові заходи, пов’язані з тимчасовим обмеженням прав людини, проводяться з метою запобігання тяжким або особливо тяжким злочинам, їх виявлення та припинення, розшуку осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання або безвісти зникли, для захисту життя, здоров’я, житла і майна працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, припинення розвідувально-підривної діяльності проти України [7].

Основними видами оперативної діяльності є розвідувальна, контррозвідувальна та оперативно-розшукова. Це спеціальна правоохоронна діяльність, тобто діяльність спеціальних служб (оперативних підрозділів) в інтересах безпеки суспільства й держави, забезпечення кримінального судочинства на підставах і в межах, визначених національним законодавством [3, с. 278].

На сучасному етапі, як зазначає М. Литвин, оперативна складова охорони державного кордону має забезпечувати виконання таких основних завдань:

запобігання, розкриття, усебічне й об’єктивне розслідування транскордонних злочинів;

забезпечення невідкладних організаційних, пізнавальних (слідчих) і оперативно-розшукових заходів;

забезпечення профілактичних заходів щодо запобігання злочинності, насамперед організованих злочинів і фактів корупції;

своєчасне викриття та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили правопорушення [3, с. 303].

У зв’язку з цим досить часто офіцери-прикордонники змушені виконувати свої обов’язки у ситуаціях, що несуть реальну загрозу для життя. У Законі України “Про Державну прикордонну службу України” зазначено, що виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань здійснюється в умовах обстановки, що динамічно розвивається, на формування якої впливають такі фактори:

збереження тенденції до розширення масштабів незаконної міграції з використанням території України як плацдарму для переправлення в країни Західної Європи;

організована діяльність злочинних угруповань щодо переправлення через державний кордон зброї, боєприпасів, наркотиків, ліцензійних товарів та інших видів контрабанди та ін. [6].

З огляду на це можна стверджувати, що потенційна небезпека життя і здоров'ю персоналу прикордонної служби виникає як при виконанні ними службових обов'язків, так і поза службою. Серед факторів потенційної небезпеки діяльності офіцерів-прикордонників розрізняють як шкідливі, так і небезпечні. Зокрема шкідливий фактор – це такий вплив на людину, який за певних умов призводить до захворювання або зниження працездатності. У свою чергу, небезпечний фактор можна трактувати як такий вплив на людину, який при певних умовах призводить до травми чи раптового різкого погіршення здоров'я, а в деяких випадках до загибелі [1].

Серед небезпечних факторів діяльності офіцера-прикордонника необхідно вказати на такі:

всі види вбивств, незалежно від мотивів і способів їх здійснення;

посягання на життя, нанесення тілесних ушкоджень чи спроби їх нанесення;

викрадення та загроза викрадення співробітника, членів сім'ї та близьких родичів;

психологічний терор (загрози, залякування, шантаж, вимагання);

грабежі та крадіжки матеріальних цінностей, документів, документації, майна тощо;

образи чи протидія законним вимогам та діям прикордонника при виконанні ним службово-професійних обов'язків.

Джерелами загрози для життя офіцера-прикордонника можуть бути: особи, які є порушниками кордону або порушують прикордонне законодавство;

професійні злочинці (злодії, кілери, шахраї тощо);

особи з аморальною спрямованістю чи психічнохворі особи;

особи, що знаходяться у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;

асоціальні елементи (наркомани, п'янички, бомжі, повії тощо);

антисоціальні елементи (хулігани, розкрадачі тощо) та ін.

Останнім часом трапляються і окремі випадки скоєння найбільш небезпечного виду злочину, пов'язаного з посяганням на свободу людини та суверенітет держави та особи, зокрема здійснення терористичного акту. Тероризм Д. Ольшанський трактує як таке здійснення насильницьких дій (вибуху, пожежі, шантажу і т. д.), що створює небезпеку загибелі людей, спричиняє значні майнові збитки або інші громадсько-небезпечні наслідки, якщо ці дії здійснено з метою порушення громадської безпеки, залякування населення або примусу на прийняття рішення органами влади, у тому числі й конкретними посадовими особами [4].

Сьогодні, крім державного (політичного) та кримінального, поширився й економічний та прикордонний тероризм, за допомогою якого методами силового примусу кримінальні елементи намагаються отримати якісь матеріальні блага. Методи, які при цьому застосовують терористи, – надто різноманітні. Це використання всіх видів насильства, викрадання дітей та дорослих (кіднепінг), захоплення транспортних засобів, заручників, різного виду диверсії, вбивства та ін. Можливе використання методів психологічного тероризму, тобто прямий вплив на психіку, шантаж, залякування, погрози тощо.

Такий стан справ обумовлює те, що при виконанні персоналом Державної прикордонної служби України службових завдань досить часто можливе виникнення ситуацій, що потребують участі прикордонників у протиборстві з порушниками кордону та злочинцями, переважно в екстремальних умовах. У такому випадку результат зіткнення залежить насамперед від рівня фізичної та психологічної підготовки прикордонників, їх уміння застосовувати прийоми фізичного впливу, швидко й ефективно знешкодити порушника або злочинця.

Проте сьогодні доводиться констатувати наявність фактів, коли прикордонники саме через неумілі дії у сутичці з озброєним порушником, злочинцем отримували поранення і навіть гинули. При затриманні досить часто злочинний елемент чинить активний опір із застосуванням різноманітної зброї, вибухових пристроїв тощо. Аналіз свідчить, що протягом останніх років помітно зросла кількість фактів протиправних дій щодо персоналу прикордонної служби таких, як: шантаж, погрози та інші

неправомірні методи впливу. Непоодинокими є випадки, коли злочинні угруповання намагаються втягнути прикордонників у протиправну діяльність.

За таких умов досконало володіти тактичними прийомами обеззброєння та знешкодження порушників, злочинців – це не тільки професійний обов'язок кожного прикордонника, а й гарантія його особистої безпеки. Персонал прикордонної служби повинен мати належну фізичну, правову, психологічну, теоретичну та практичну підготовку. Прикордонники повинні вміти орієнтуватися у складній обстановці, уміти прийняти правильне рішення в екстремальних умовах і бути спроможними протидіяти злочинцям у різних складних ситуаціях. Персонал ДПСУ має уміти належним чином застосувати прийоми захисту на нападу, не втрачати самовладання в екстремальній ситуації і уміти приймати правильне рішення, щоб не потрапити в небажану ситуацію або щоб вийти з неї з мінімальними втратами та належним чином виконати завдання оперативно-службової діяльності [8].

Окреслене зумовлює необхідність забезпечення особистої безпеки персоналу ДПСУ, підвищення рівня їх професійної, фізичної та психологічної підготовки.

Відповідно до цього в Освітньо-кваліфікаційній характеристиці на випускника Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького за спеціальністю “Охорона та захист державного кордону” зазначено, що оскільки зміст оперативно-службових функцій офіцера-прикордонника становить участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів, то він повинен уміти:

особисто виконувати прийоми, дії, вправи та нормативи з фізичної підготовки;

володіти прийомами рукопашного бою;

застосовувати засоби спеціального та фізичного впливу на порушників державного кордону;

володіти методикою організації особистих тренувань для удосконалення розвитку індивідуальних фізичних та спеціальних якостей;

підтримувати високу фізичну та психологічну готовність персоналу ООДК до виконання завдань професійної діяльності, зокрема організувати і здійснювати фізичну підготовку персоналу ООДК відповідно до вимог керівних документів [5].

Необхідно зазначити, що заходами фізичного впливу прийнято вважати дії прикордонника, які виявляються у застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів та зброї. У цьому випадку складовою заходів фізичного впливу є мистецтво рукопашного бою, що охоплює засоби та прийоми індивідуального самозахисту та нападу. До прийомів рукопашного бою слід відносити удари, захоплення, способи звільнення від них, способи обшуку і конвоювання, блоки, відходи з лінії атаки тощо.

Правовою основою застосування засобів фізичного впливу є такі документи, як Закон України “Про Державну прикордонну службу” [6], Інструкція про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України [2], Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні та ін. У документах визначено порядок застосування особовим складом ДПСУ для боротьби із злочинністю спеціальних засобів та їх перелік. Передбачено, що спеціальні засоби слід застосовувати у випадках, коли використано і не дали бажаних результатів усі інші форми попереднього впливу на правопорушників [2].

Загалом, як очевидно, закони та підзаконні акти дозволяють прикордонникам застосовувати заходи фізичного впливу в таких випадках:

для припинення правопорушення;

затримання правопорушника;

відвернення небезпеки, що загрожує життю і здоров'ю людей;

Крім того, передбачено, що фізичну силу прикордонники можуть використати у випадках:

подолання перешкод при переслідуванні правопорушника;

для відкриття доступу до закритих приміщень та територій (за наявності законних підстав);

для утримання правопорушників;

для доставляння правопорушника у відповідні органи влади;

для усунення загрози життю та здоров'ю громадян (у тому числі персоналу ДПСУ), що виникла внаслідок стихійного лиха, аварії, нападу тварин тощо.

Отже, застосування прикордонниками заходів фізичного впливу можна вважати правомірним лише у випадках, коли обстановка свідчить про те, що ненасильницькі дії не будуть ефективними для виконання завдань з охорони державного кордону.

Загалом вивчення змісту оперативно-службової діяльності персоналу органів охорони державного кордону свідчать, що вона має багатоплановий комплексний характер. Персонал ДПСУ виконує завдання з охорони державного кордону не тільки вдень, але й уночі, за умов впливу несприятливих факторів навколишнього середовища. При цьому можливе виникнення ситуацій, за яких виконання професійних дій пов'язане з ризиком і небезпекою для життя, високим рівнем нервово-психічної й емоційної напруженості, підвищеною соціальною відповідальністю за професійні помилки. Виконання оперативно-службових завдань може супроводжуватися багатогодинними пішими переходами по непрямій місцевості, з вантажем, з високою ймовірністю виникнення рукопашних сутичок.

На підставі аналізу програмно-нормативних документів встановлено, що зміст підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування засобів та заходів фізичного впливу охоплює сукупність теоретичних знань, засобів фізичної підготовки, різних форм занять фізичними вправами.

Отже, в сучасних умовах виконання персоналом органів охорони державного кордону завдань оперативно-службової діяльності не можливе без належної готовності до застосування засобів і заходів фізичного впливу та затримання правопорушників. Ефективне виконання службових обов'язків персоналом органів охорони державного кордону прямо залежить від їх індивідуальної підготовленості до практичного застосу-

вання засобів та заходів фізичного впливу, психологічної готовності до дій в екстремальних ситуаціях оперативно-службової діяльності, володіння тактикою й методикою особистої безпеки, а також від індивідуально-правової й тактико-спеціальної підготовленості, що обумовлює необхідність включення зазначених питань до змісту навчального процесу ВНЗ.

Головна мета організації вивчення та оволодіння навиками застосування засобів та заходів фізичного впливу – привчати майбутніх прикордонників до виконання норм та правил адаптованої поведінки при виконанні професійних обов'язків, вироблення та закріплення у них необхідних знань, умінь та навичок, необхідних в оперативно-службовій діяльності. Важливим при цьому є те, що коли кожна дія перетворюється у звичку діяти безпечно і набуває властивостей автоматичного виконання, можна вважати, що у процесі навчання досягнуто певного результату. Чим більшу кількість законних і, відповідно, адаптованих дій курсанту вдається зробити автоматичними, тим більше часу у нього залишається для оцінки ситуації, прийняття правильного рішення, що, у свою чергу, може зберегти йому в подальшому здоров'я або навіть життя.

З огляду на це можна вести мову про такі особливості підготовки курсантів до застосування засобів і заходів фізичного впливу як складової їх професійної підготовки у ВНЗ:

професійна підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування засобів і заходів фізичного впливу обумовлена специфікою професійної діяльності;

підготовка курсантів до застосування засобів і заходів фізичного впливу здійснюється відповідно до чинного законодавства України, зокрема законів “Про Державну прикордонну службу України”, “Про міліцію” і “Про оперативно-розшукову діяльність”;

підготовка курсантів до застосування засобів і заходів фізичного впливу є провідним фактором у їх професійній підготовці до виконання завдань оперативно-службової діяльності;

основна мета навчання застосовувати засоби фізичного впливу – це забезпечення особистої безпеки, формування вмінь успішно діяти в рукопашній сутичці для затримки порушників кордону;

професійна підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування засобів і заходів фізичного впливу спрямована на оволодіння спеціальними знаннями, уміннями й навичками, які забезпечують успішне виконання завдань оперативно-службової діяльності;

при навчанні майбутніх офіцерів-прикордонників прийомів застосування заходів та засобів фізичного впливу важливе значення має урахування їх фізичного ґарту, зміцнення самовладання та психологічної стійкості;

для належної організації підготовки курсантів до застосування засобів і заходів фізичного впливу на заняттях необхідно використовувати змодельовані ситуації, максимально наближені до реальних умов виконання оперативно-службових завдань.

Висновки. Отже, при виконанні особовим складом Державної прикордонної служби України службових завдань часто виникають ситуації, що потребують участі прикордонників у протиборстві з порушниками кордону та злочинцями, переважно в екстремальних умовах. З огляду на це персонал ДПСУ повинен постійно готувати себе до ефективної протидії цим небезпечним явищам, уміти належним чином застосовувати засоби та заходи фізичного впливу в процесі оперативно-службової діяльності.

Підготовка до застосування спеціальних засобів та заходів фізичного впливу в наш час є важливою складовою професійної підготовки офіцера-прикордонника, що покликана формувати необхідні прикладні знання, якості, уміння й навички, які забезпечують досягнення об'єктивної готовності офіцера-прикордонника до успішної оперативно-службової діяльності. Готовність до застосування заходів та засобів фізичного впливу є передумовою ефективного виконання ними завдань оперативно-службової діяльності. Нагальним завданням підготовки фахівців Державної прикордонної служби у наш час є формування у них готовності до застосування заходів та засобів фізичного впливу.

Перспективами подальших досліджень є визначення сутності та особливостей змісту готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування заходів та засобів фізичного впливу.

Список використаних літератури

1. Горбачов О. М. Навчально-методичний матеріал для проведення занять з дисципліни “Особиста безпека та застосування сили” / О. М. Горбачов, А. С. Неділько, Ю. Г. Юрчук. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2010. – 326 с.
2. Інструкція про порядок застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та використання заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України Державною прикордонною службою України [Електронний ресурс] : наказ Адміністрації ДПСУ від 21.10.2003 № 200 АДПСУ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Литвин М. М. Інтегроване управління кордонами : підручник / М. М. Литвин. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2012. – 416 с.
4. Ольшанский Д. В. Психология терроризма / Д. В. Ольшанский. – Спб. : Питер, 2002. – 223 с.
5. Освітньо-кваліфікаційна характеристика на випускника Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2009. – 118 с.
6. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квіт. 2003 № 661-IV // Відомості Верхов. Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208. – Зі змінами ; ост. ред. 09 черв. 2013 р.
7. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18 лютого 1992 № 2135-XII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
8. Діденко О. В. Організація контролю знань, умінь і навичок курсантів у процесі навчання загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін: методичний аспект / О. В. Діденко, М. О. Мацишин // Зб. наук. праць Нац. акад. Держ. прикордон. служби України імені Б. Хмельницького. Серія : Педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2011. – № 57. – С. 19–22.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Діденко О. В.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2014.

Чудык А. В. Особенности оперативно-служебной деятельности органов охраны государственной границы и подготовки будущих офи-

церов-пограничников к применению специальных средств и мер физического воздействия

В статье проанализированы особенности оперативно-служебной деятельности органов охраны государственной границы и подготовки будущих офицеров-пограничников к применению специальных средств и мер физического воздействия.

Ключевые слова: подготовка, применение специальных средств и мер физического воздействия, офицеры-пограничники.

Chudyk A. V. Peculiarities of the operational and service activity of the state border protection bodies and training of future border guard officers to use special means and measures of physical effect

Peculiarities of the operational and service activity of the state border protection bodies and training of future border guard officers to use special means and measures of physical effect have been analyzed in the article.

In order to study the problem of formation of future border guard officers' readiness to use special means and measures of physical effect it is important to take into account the peculiarities of their operational and service activities, designation and functions of the State Border Guard Service of Ukraine. Thus, for example, the Art. 2 of the Law of Ukraine "On the State Border Guard Service of Ukraine" states that one of the tasks of the Border Guard Service is "combating organized crime and counteraction illegal migration on the State border of Ukraine and within controlled border areas".

The potential danger to life and health of the personnel of the Border Guard Service occurs both when they perform their duties, and when off-duty. Among the factors of potential hazard to border guard officers' activity there are both harmful and dangerous factors. In particular, harmful factor is the impact on people, which under certain conditions leads to disease or decreased performance. In its turn, dangerous factor can be interpreted as an influence on a person which, under certain conditions leads to injury or a sudden dramatic deterioration of health, and in some cases death.

Under modern conditions, accomplishment of operational and service activity tasks by the personnel of the state border protection bodies is impossible without adequate readiness to use measures and means of physical effect and

detention of offenders. Effective carrying out of duties by the personnel of the state border protection bodies depends on their individual readiness for the practical application of means and measures of physical effect, psychological readiness to act in emergency situations of operational and service activity, knowing tactics and techniques of personal safety, as well as individual legal, tactical and special readiness, which necessitates the inclusion of these issues to the content of the educational process of higher educational establishment.

Training to use special means and measures of physical effect in our time is an important part of border guard officers professional training, that is intended to form the necessary applied knowledge, qualities, skills and abilities that help to achieve the objective readiness of border guard officers for successful operational and service activity. Readiness to use means and measures of physical effect is a prerequisite for the effective performance of the of the operational and service activity tasks. Nowadays, an urgent task of training specialists for the State Border Guard Service is formation of their readiness to use means and measures of physical effect.

Keywords: *training, use of special means and measures of physical effect, border guard officers.*